Бутюн дюнья пролетарлары, бирлешинъиз!

Достлукъ

№ 1
1989 СЕНЕСИ
ИЮЛЬ 7,
ДЖУМА

фияты 3 капик

«КРЫМСКАЯ ПРАВДА» ГАЗЕТАСЫНЫНЪ КЪРЫМТАТАР ТИЛИНДЕКИ АФТАЛЫКЪ НЕШИРИ

АЛЯКЪАМЫЗ КЪАВИЙ ОЛСУН!

Сайгъылы окъуйыджылар! Иште, бугунь «Достлукъ» адынен Симферополь басмаханесинде дердж олунгъан афталыкъ нешириннинъ биринджи номерини элинъизде тутасынъыз. «Достлукъ» «Крымская правда» область газетасынынъ нешири оларакъ чыкъса да, бу ана топрагъымызда узундан-узун, къыркъ беш йылдан зияде меджбурий тенефюстен сонъ тувгъан тилимизде дюнья юзюни корьген ильк газетадыр. Онынъ ичюн бугунь, 1989 сенесининъ июль 7 куню олгъан вакъиа халкъымызнынъ дженктен сонъки ичтимаий-сиясий ве медений омюринде айдынлыкъ заманы башлангъаныны бильдире. Ерге ярыкъ тюшмезден бираз эвель кокте Танъ йылдызы пейда ола. «Достлукъ»нынъ догъулувыны да иште шай анъламакъ керек. «Достлукъ» илериде Къырымда ана тилимизде дердж олунаджакъ матбуатнынъ ильк къарылгъачыдыр.

XIX Бутюнсоюз партия конференциясы, халкъ депутатларынынъ I Съезди миллетлерара мунасебетлерни мукеммеллештирювге айрыджа эмиет берди. СССР халкъ депутатлары I Съезди, мисаль оларакъ, Волгабою немселери, къырымтатарлары, месхетиялы тюрклернинъ сиясий укъукъларыны тиклев вазифесини СССР Юкъары Советининъ Миллетлер Советине авале этти.

Даа кечкенлерде КПСС Меркезий Комитетининъ Баш секретары, СССР Юкъары Советининъ Реиси М. С. Горбачёв Меркезий телевидение вастасынен япкъан чыкъышыны бус-бутюн миллетлерара мунасебетлерге багъышларакъ, «Эр бир миллет, эр бир халкъ озь эвинде, озь топрагъында озюни эмин дуйгъан такъдирде биз яхшылыкъ тарафкъа денъишме оладжагъына умют эте билемиз», деп къайд этти. Михаил Сергеевич партиямызнынъ апрель (1985 с.) Пленумындан сонъ кечкен девирни талиль этерек, шимди омюр бизни Совет Федерациясында да терен денъишмелер кечирмек кереклигине алып кельди, деди.

Дженктен сонъки девирде ана топрагъымызда тувгъан тилимизде ильк кере чыкъкъан нешир — «Достлукъ» афталыгъы бугунь дюнья юзюни корьди. Онда дердж олунгъан макъалелернинъ мундериджеси, котерильген меселелернинъ кунь талабына джевап берюви, афталыкънынъ тили акъкъындаки фикирлеринъизни сабырсызлыкънен беклеймиз. Газетанынъ колеми кучюк олгъаны себебинден, биринджи номер ичюн козьде тутулгъан ве азырлангъан баягъы материалларны дердж этип оламадыкъ. Оларнен, эбет, газетамызнынъ илеридеки номерлеринде таныш олурсынъыз, сайгъылы окъуйыджылар.

Газета да инсан баласы киби догъула, сес чыкъара, аякъкъа тура, пишкинлеше. Онынъ пишкинлешмеси ичюн вакъыт ве сабыр керек. Биз бу вакъытны имканы олгъанджа къыскъартмакъ ниетиндемиз. Халкъымызнынъ векиллери дигер миллет ве халкъларнынъ огъул ве къызларынен берабер бирдем аиледе тувгъан Къырымымызнынъ тез инкишаф этмесине къошкъан исселерини, озюнинъ миллий медениетини насыл ёлларнен котергенини газетамыз мунтазам ярыкъландырып бараджакъ.

Халкъымызнынъ Улу Ватан дженки йылларында — джебэде, подпольеде, партизанлар арекетиндеки къараманлыкълары даа толусынен ачылмагъан. Бу саада чокъ къара лекелер, бельгисиз саифелер мевджут. Оларны ярыкъландырмакъ, акъикъатны ачмакъ — бизим боюн борджумыздыр.

Ана тили, эдебият, санаат, зенгин милий медениетимизнинъ бутюн саалары дикъкъатымыздан четте къалмайджакъ.

Газетамызнынъ тилине кельгенде, о «Ленин байрагъы» газетасы, «Йылдыз» журналы, дженктен сонъки йылларда чыкъкъан китапларымызнынъ тилине эсасланаджакъ, о тарихий орта ёлакъ шивесинде оладжакъ, демек мумкюн. Фикиримизидже неширимизнинъ тили халкъ лакъырды тилине не къадар якъынджа олса, о шу къадар анълайышлы олур.

Сизлер редакциягъа хаберлер, макъалелер, колем джеэттен кучюкче эсерлер, фикир ве муляазаларынъызны кунь сайын ёллап ве бильдирип турсанъыз, бизим ишимизге буюктен-буюк ярдым олур эди.

«Достлукъ» дегени — халкълар ве миллетлер арасындаки достлукъ ве муаббетлик, редакция ве окъуйыджылар арасындаки бирдемлик, къавий алякъа демектир.

«Достлукъ» эр бир къырымтатар къорантасына якъын дост ве аркъадаш оларакъ кирер, онынъ якъын фикирдеши ве субетдеши олур, деген фикирдемиз.

КЪЫЙМЕТЛИ ВАТАНДАШЛАР!

Сизни «Ленин байрагъы» газетасы редакциясынынъ коллективи анабаба топрагъымызда къырымтатар тилинде «Достлукъ» газетасынынъ ильк номери чыкъып башлагъанынен самимий хайырлай, онынъ осип-чечекленмеси ве пишкинлешмесини, озь фаалиетинде джанбазлыкъ косьтермесини юректен истей.

«Ленин байрагъы» газетасы редакциясынынъ коллективи.

Йылбаш байрамы геджеси Сеитякъуб эвге дивардаки зынджырлы саатнинъ алтын ренкли елькъуваны мына-мына он экиге етейим дегенде кельди. Къадыны Фатма чырайыны сыттырып диванда отурып телевизор бакъмакъта. Беш яшындаки огълу Фазыл ве дёртке кирген Факидечик Фатманынъ эки тарафында озьлери киби кучючик бембеяз ястычыкъларгъа сарышын башчыкъларыны къойып юкъламакъталар.

— Багъышла, Фатма, кечке къалгъаным ичюн, малбакъыджылардан экиси ишке кельмеди, байрамны эртедже башлагъанлар гъалиба. Оларнынъ ерине озюме чалышмакъ керек олды, — деп башта къарысынынъ, сонъра юкълап яткъан эвлятларынынъ бетлеринден опьти.

— Яваш сёйле, Сеитякъуб,— джевап берди Фатма. — Балаларны уятырсынъ.

— Уянсынлар даа. Кетмек керек. Азырланынъыз! Ёкъса, Перекоптакилер беклегенини унуттынъмы?

— Мен сени дёрт козьнен бекледим, о сен...

— Яхшы, джаным, мен санъа анълаттым да, сенинъ зенаатынъ да зоотехник олмаса эди, меселени санъа тафсилятлы сёйлер эдим амма... Сен исе бу ишни тюбютамырындан билесинъ. Къысхъасы, ханум, азырлан, балаларны кийиндир, мен де барып юзунайым, кубре къокъусындан арынайым... «Северный»нинъ ёлу энди бизге таныш, «Жигули» азыр, байрам къызышайым дегендже барып етермиз. Йылбаш геджеси ким юкълай..?!

Тезден Сеитякъуб Айгъырджынынъ аилеси Перекоп бетке ёл алды. Машинада Сеитякъуб къадынынен сонъки бир къач ай ичинде оны къыйнагъан фикирлернен пайлашты:

● ИДЖАРЕДЖИ КОЛЛЕКТИВЛЕРДЕ

Яш олса да, баш...

—Не вакъыткъадже 150 рублеге геджени-гедже демей, куньдюзни-куньдюз демей чалышаджагъым? Бу иш мени къанаатлендирмей, — деди о.

— Башкъа чаренъ ёкъ да, акъай!

—Не ичюн олмасын? Шимди бутюн совхоз иджареге кече. Янъ бузавлагъан сыгъырларны бакъкъан бригаданы иджарегe алмакъ мумкюн. Совхознынъ директоры Анатолий Афанасьевич Швецнен, баш икътисадчы Алла Ивановна Коломийцеванен субетлештим. Фикириме къолтутапар. Янъ бузавлагъан сыгъырларны бакъкъан бригадагъа тек сен киби теджрибели зоотехник ёлбашчылыкъ япа биле, дейлер.

(девамы 2-нджи саифеде)

«ДОСТЛУКЪ» АФТАЛЫГЪЫНЫНЪ ОКЪУЙЫДЖЫЛАРЫНА

Урьметли аркъадашлар!

Сизинъ къолунъызда «Крымская правда» область газетасынынъ янъы афталыкъ неширининъ биринджи номери булуна. Бу неширнинъ дюнья юзю корьмеси — джемиетимизде гъайрыдан къурув тесири алтында олаяткъан денъишмелернинъ делилидир, XIX Бутюнсоюз партия конференциясы ве СССР халкъ депутатлары I Съездининъ миллетлерара мунасебетлерни мукеммеллештирювге даир ишлеп чыкъкъан ёлунынъ тасдигъыдыр.

«Крымская правда» газетасынынъ къырымтатар тилинде чыкъкъан афталыкъ нешири окъуйыджыларнынъ фааль къолтутувына малик олур ве адамларда Къырымда яшагъан халкъларнынъ аньанелерини, тили, тарихы ве медениетлерини урьмет этювни тербиелемеге, миллетлерара муамеледе юксек медениетликни ве сагълам джемаат фикирини шекиллендирмеге мунасип иссе къошар.

Украина Компартиясы Къырым область комитети

Халкъ депутатлары область Совети

Бутюн дюнья пролетарлары, бирлешинъиз!

Достлукъ

№ 2
1989 СЕНЕСИ
ИЮЛЬ 14
ДЖУМА

фияты 3 капик

«КРЫМСКАЯ ПРАВДА» ГАЗЕТАСЫНЫНЪ КЪЫРЫМТАТАР ТИЛИНДЕКИ АФТАЛЫКЪ НЕШИРИ

ДЖЕМААТЧЫЛЫКЪ ВЕКИЛЛЕРИНЕН КОРЮШЮВ

Область партия комитети янындаки миллетлерара алякъалар медениетини юксельтюв ве интернациональ тербие боюнджа комиссиясынынъ топлашувындан.

Къырым область партия комитети янында ишлеп тургъан миллетлерара алякъалар медениетини юксельтюв ве интернациональ тербие боюнджа комиссиянынъ невбеттеки топлашувына къырымтатарларынынъ буюк бир группасы теклиф олунды. Комиссиянынъ топлашувында область тешкилятларынынъ, иджадий Бирликлернинъ ёлбашчылары, газеталар, радио ве телевидение хадимлери де булундылар.

Топлашувны область партия комитетининъ биринджи секретары А. Н. Гиренко ачты.

— КПСС Меркезий Комитетининъ Баш секретары, СССР Юкъары Советининъ Реиси М. С. Горбачёвнынъ Меркезий телевидение боюнджа июль 1-деки чыкъышы мемлекетимизнинъ бутюн кошелеринде буюк меракъ догъурды, — деди А. Н. Гиренко. — Михаил Сергеевич озюнинъ бу чыкъышында мемлекетимизнинъ базы бир регионларында миллетлерара мунасебетлер кескинлешкенини къайд этерек, КПСС Меркезий Комитетининъ якъын вакъытларда олып кечеджек миллетлерара алякъаларгъа багъышлангъан Пленумы арфесинде бутюн совет халкъыны озюни мукъайт ве сакът тутмасына чагъырды. Къырымда яшагъан бутюн миллет ве халкъларнынъ векиллери де шимди бу сёзлерни теренден анъламакъ ве девирге коре озьлерини тутмакъ кереклер. Отькериледжек Пленум, эбет, Совет Федерациясыны янъы кениш ёлгъа чыкъараджагъына шек-шубе ёкътыр. Топлашувда къыскъа докладнен комиссиянынъ реиси, область партия комитетининъ секретары Л. И. Грач чыкъышта булунды.

Миллий проблемаларнынъ комплексли чезилювинде, къайд этти докладчы, биз М. С. Горбачёв аркъадашнынъ эр бир адам анги миллетке менсюплигине бакъмадан, Советлер Бирлигининъ эр бир нокътасында озюни шорбаджы оларакъ ис этмек керек, деген фикирине эсасланып иш корьмелимиз. Бу эр бир созег адамынынъ конституцион акъкъыдыр. Къырымда миллетлерара мунасебетлер энъ мурекеп меселелерден биридир. Шимди бу меселелерни чезмеге ынтылмакъ, оларны янъы ёлгъа чыкъармакъ вакъыты кельди. Сонъки эки йыл ичинде бу саада баягъы ишлер япылгъан олса да, бу алякъалар тюзгюнлешмеси ичюн япыладжакъ ишлер богъурдакътан. Мисаль оларакъ, караим ве къырымчакълар меселесини алайыкъ. Бугуньде-бугунь оларны Бирлешкен Миллетлер Тешкилятынынъ Къызыл китабына язмакъ ляйыкътыр, чюнки оларнынъ сайысы гъает аздыр. Къырым эрменилери, еудийлер, урумлар ве йыллар девамында Къырымда яшагъан дигер миллет ве халкъларнынъ тарихий ве медений анъанелеринден чокъ шейлер джоюлды. Къырымда яшагъан руслар ве украинлернинъ де бунъа бенъзеген проблемалары аз дегиль. Лякин акъикъат шай ки, энъ кескин вазиет къырымтатарларынен багълыдыр. Миллетлерара алякъалар сырасындаки зыддиетлер къырымтатарлар проблемасында энъ айдын корюнмекте.

Сонъки эки йыл ичинде бу къыйын меселени чезюзде баягъы ишлер япылды. Бельки эр шей биз истеген киби олмагъандыр. Лякин энъ эсасы — бу зыддыетлер миллетлерара алякъаларны бозувгъа алып кельмеди. Бу саада бир чокъ меселелерни чезювде сезилирли адымлар атылды. Энди даа да огге кетмек мумкюн. Энди бу иште фааль ве кениш эки тарафлама фикир алып-берюв вакъыты кельди. Энъ эсасы — бири-биримизге инанмакъ керекмиз. Онынъ ичюн шимди къырымтатарлары область партия ве совет органларынен алякъа туткъан, оларнен озьара диалог алып баргъан насылдыр бир джемаат тешкилятыны мейдангъа кетирмек кереклер, беллеймиз. СССР халкъ депутатлары съездининъ къарарына бинаэн, СССР Юкъары Советининъ Миллетлер Советинде бу проблеманы огренюв ве чезюв боюнджа комиссия тешкиль этильмекте. Бу комиссиянынъ ишине къырымтатарларынынъ векиллери де теклиф олуналар. Бизим фикиримиздже, Узбекстандаки вазиетни огренмек ичюн де адамлар ёлламакъ керек. Бу комиссиянынъ эркянына къырымтатарларынынъ векилли де кирсетильмек зарур.

Къыскъадан айткъанда, шимдики куньде миллетлер арасында достлукъ, эмекдашлыкъ, бири-бирини анълав муимден муим эмиетке маликтир. Бу меселеге бойле янашувны пропагандирлев — биз идеология хадимлеринынъ эсас ишимиз олмалы. Анълашыла ки, бойле муим меселелер ялынъыз митинглерде чезильмез.

Симферополь шеэринден оджа Якъуб Керимов минберге котериле. Шимди шеэрде, деп къайд этти о, индивидуаль къуруджылыкъ ичюн 6 бинъ участка бериледжек. Участка саиплери сырасында мытлакъа къырымтатарлары да олмалыдыр. Совет къанунджылыгъы боюнджа эвлерде язылмакъ (прописка олмакъ) ичюн ич бир сынъыр олмамакъ керек. Шай экен, бу меселеде ич бир аякъ чалувлар олмакъ мумкюн дегиль. Эр бир адам истеген эвини алып, онъа язылмагъа имкяны олмакъ керек. Мисаль оларакъ, 10 кв. м. одагъа биле эвнинъ саиби къач адам истесе, шу къадар адамны яздырмалы. Бу — онынъ иши. Бу меселеде чешит бюрократик аякъчалувлар олгъаны себебинден, бир чокъ адамлар сатын алгъан эвлерини кереги киби весикъалаштырып оламайлар, нетиджеде — бу ишлерни эда этмек ичюн чокъ-тан-чокъ вакъыт талап олуна. Бойле меселелер саддедже этип весикъалаштырылса, Къырымда энди къырымтатарларынынъ сайысы баягъы зияде олур эди.

Бизим миллий меселемизде энъ мурекеп девир кельди, деди Я. Керимов. Онынъ ичюн митинглер ве дигер джемаатчылыкъны топлав ишлерини эвель-эзельден тюшюнип-ташынып отькермели.

Халкъымыз ана-топрагъына къайтмагъа ынтыла ве бу ынтылувны эр бир дигер миллет ве халкъларнынъ векиллери анъламакъ лязимдирлер, деди Первомай районындаки «Аграрный» совхозынынъ директоры Ахтем Типпа. Я, ватанына къайткъан кишилерни къайда ерлештирмели? Бизим «Аграрный» совхозы келеджеги ёкъ, деп сайылгъан Сарыбаш коюнде тешкиль этильди. Первомай районында бойле бир къач кой бар. Къырымда исе бойле койлер аз дегиль.

Биз митинглер вастасынен баягъы шейге ириштик. Шимди сыджакълыкъ девири кельди. Огюмизде тургъан джиддий миллий меселемизни чешит тарафтан тюшюнип-ташынып чезмек ёлларыны арамакъ зарур. Энъ эвеля, менимдже, джемаат фикирини денъиштирмек лязим. Ондан да гъайры, девлетимиз бу меселе ичюн буюк колемде пара айырмакъ керек.

Симферополь районындаки «Чистенькое» коюнден Эбазер Сеитваапов:

— Биз энди учь йылдан берли бир шей акъкъында сёйлеймиз. Бизде миллетлерара проблемасы ёкъ, бизде тек миллий меселе бар.

Симферополь районындаки «Мазанка» коюндеки консерва цехининъ устасы Феэзи Харахалиль:

— Бизим миллий меселемизни чезерек, биз миллетлерара къавгъа-шаматасына, джан агъърысына ёл бермемек керекмиз. Эбет, бу къолай иш дегиль. Кечкен 45 йыл ичинде бизим халкъ акъкъында дигер миллетлер арасында янълыш фикир яратылды. Онынъ ичюн шимдики эсас меселе джемаат фикирини къырымтатарлар тарафына чевирмек. Бу иште матбуат, телевидение, радио чокъ иш япа билелер. Олар миллий меселеге ленинидже янашувны пропагандирлемек кереклер. Матбуат 1987 сенеси июль 25-теки ТАСС хаберииндеки фактларны догъуртып язмакъ, залиге акъикъатны бильдирмек зарур.

Биз озюмизнинъ бу саадаки теклифлеримизни партия органларына энди бир къач кере ёллагъан олсакъ да, Украина Компартиясы Меркезий Комитетинден ич бир джевап алмадыкъ.

Биз нени талап этемиз? Къырымтатарларынынъ сиясий акъланувы (реабилитация) акъкъында къанун къабул олунмасыны. Ленининъ бу саадаки фикирлерине къаршы чыкъкъан бутюн къанун, къарар ве иляхри весикъаларны ясакъ этювни. Къырым АССР-ини, 1921 сенеси октябрь 18-деки Лениннинъ декретини гъайрыдан тиклевни. Бутюн союз ве автоном республикалары, ульке ве областьлар къырымтатарлары анатопракъларына къайтмаларына маддий ве маневий ярдым этмелерини. Кочип келиджилер ичюн янъы эвлер, эски койлерни гъайрыдан тиклев, шеэрлерде миллий архитектурагъа базанып, янъы микрорайонларны озь кучьлеримизнен къурулмасыны козьде тутмакъ керекмиз. Къырымда дигер миллет ве халкъларнынъ векиллерини язмакъны сынъырламакъ зарур. Узбекстанда къырымтатарларынынъ эвлерини къабул этип алмакъ ве оларгъа ерли халкъларны ерлештирмек, бу эвлернинъ ерине Къырымда янъы эвлер къурмакъ меселесини чезмек ичюн махсус комиссия тешкилятландырмакъны козьде тутмалы.

— Къырымда миллетлерара алякъаларнынъ кескинлештирмемек ичюн не керек олса, мытлакъа япмакъ керекмиз, — деди озюнинъ чыкъышында Симферополь Девлет университетининъ доценти Ю. И. Горбунов. Къырымтатарларынынъ сиясий акъланувы хусусындаки меселе Москвада тез вакъыт ичинде чезильмеси зарур, деп саям. Эвлер къуруджылыгъы ичюн айырыладжакъ сермия меселесини де девлет чезмек лязим. Чюнки Къырымда бойле пара ёкълугъы кимсеге сыр дегиль. Къырым АССРни тиклев меселеси исе, СССР Юкъары Советинде бакъыладжакъ.

Къырымтатар халкъынынъ ташкилятлы оларакъ ватанына къайтув, онынъ девлетчилигини тиклев меселелери боюнджа топлашувда: Бахчасарайдан Ильмий Умеров, Симферопольден Эмине Балан, Красноперекоп районындаки «Воинка» къасабасындан Акъсеит Сеитмеметов, Харьков шеэринден истифадаки полковник Рефат Къуртиев, журналист Сабрие Сеутова, Симферополь районындаки «Чистенькое» коюнден Бекир Умеров, Симферополь районындаки «Красновка» коюнден Арсен Альчиков, Судакъ районындаки «Грушевка» коюнден Шевкет Мустафаев, Сакъ шеэринден Иззет Юнусов ве дигерлер чыкъышта булундылар.

Сёзге чыкъкъан ватандашларымыз Къырым область партия комитети комиссиясынынъ топлашувыны джиддий ниетнен — къырымтатар халкъыны ана топрагъына къайтарув, онынъ девлетчилиги меселесини ленинидже чезмек истегинен джыйгъан олсалар, къырымтатарлары бу ишке озьлерининъ бутюн кучь-къуветлерини ве бильгилерини, эллериндеки бутюн имкянларыны бу алидженап ишке сарф этерлер, деп топлашув иштиракчилерини ишандырдылар.

Къырым область партия комитетининъ биринджи секретары А. Н. Гиренко бу корюшювге нетидже чекерек, СССР Юкъары Советининъ огюнде насыл мурекеп меселе тургъаныны, лякин бу меселе адалетли чезильмек кереклиги акъкъында сёйледи.

РЕСИМДЕ: Первомай районындаки «Красный Крым» совхозынынъ илери механизаторы Амет Ирих. О совхозда захире тымар этюв ярышында биринджи ерде кете. Шимдигедже озь комбайнынен 500 тоннадан зияде ашлыкъ чалып-бастырды.

А. Сеит-Муратовнынъ фотосы.

Достлукъ · Къырым · Qьrьm

СЕРБЕСТ ИЧТИМАИЙ-СИЯСИЙ НЕШИР

1989 сене, июль айындан нешир этиле • № 37 (167) сентябрь 5, 1992 сене, джумаэртеси • ФИЯТЫ 2 КУМЮШ.

ЕРЛИ МЕДЖЛИСЛЕРНИНЪ МУИМ ВАЗИФЕЛЕРИ

Август 30-да Симферопольде район ве шеэр меджлислерине сайлангъан семетдешлеримизнинъ конференциясы олып кечти. Конференцияда Сюргюн этильген халкъларнынъ иши боюнджа комитетнинъ векиллери де иштирак эттилер.

Конференциянынъ кунь тертибине «Къырымдаки сиясий вазиет», «Ерли меджлислернинъ вазифелери», «Къырымтатар халкъынынъ (миллетининъ) статусы акъкъындаки Украина девлетининъ къанун лейихасы» меселелер къоюлды.

Конференцияны кириш сёзюнен къырымтатар халкъы Меджлисининъ реиси М. Джемилев ачты.

Топлашувнынъ кунь тертибиндеки биринджи меселе боюнджа къырымтатар халкъы Меджлиси реисининъ муавини Р. Чубаров чыкъыш япты. О къырымтатар миллий арекетине, Къурултай ишлеп чыкъаргъан къарарларны омюрге кечирмеге къаршы чыкъкъан сиясий кучьлернинъ сырасында «Движение 20-го января», «РДК», «Союз коммунистов Крыма» джемаат тешкилятлары булунгъанларыны сёйлеп, къыскъадан оларнынъ макъсадларында токъталды. Шимди ерли меджлислер ерли акимиетнен сыкъы багъ тутып медениетимизни, маарифни инкишаф эттирмеге буюк эмиэт бермек кереклер, деди. Бунынънен берабер девлет мулькюни сатын алув, сюргюн этильмеген миллет векиллерининъ Къырымгъа кочип кельмесине сед чекмек зарурлыгъы, къырымтатар яшлары ветанымызда арбий хызметлерини одеп халкъымызгъа эвлер къурмалары ичюн курешмек кереклигини сёйледи. «Эсас вазифе, — деди о,— халкъымызны тездже ана-ветаныча къайтарув ве оны мында ерлештирювдир. Ерлерде меджлислернинъ сайланувы ишимизни янъы басамакъларгъа котерди. Оз вазифелерини теренден анълап чалышылгъан район, шеэр ве кой меджлислеринде халкъымызнынъ ерлештирюв меселелери енгильдже чезильмекте. Шимди энди янъы Къурултайымызны топламагъа азырлыкъ башланмакъта. Бунъа айрыджа эмиет бермели».

Къырымтатар халкъы Меджлисининъ болюк мудири Дж. Аблямитов озь чыкъышында Къырымда 290-гъа якъын къасаба ве кой Советлери олгъаныны, ерли меджлислернинъ сайысы исе 200 этрафында олгъаныны сёйледи. Къалгъан 90-гъа якъын ерли меджлислерни де тез куньлерде сайламакъ зарур. Къырымдаки 15 райондан 13-де район меджлислери ишлемектелер. Первомай ве Раздольный районларында меджлислерни тешкилятландырув ишлери битмеди. Шеэрлерден Симферополь, Евпатория, Белогорскте меджлислер чалышмакъта. Ялта ве Феодосияда олар даа тешкиль этильмеди.

Ерли меджлислер миллий сыныфларны ачмакъ, медениетимизни тиклемек ве оны инкишаф эттирмек, миллий урф-адетлеримизни шекиллендирмек ве оларны замангъа уйгъунлаштырып кенишлетмек ве теренлештирмек ёлларыны къыдырып тапып, омюрге кечирмек кереклер. Къырымымыздаки кой ве шеэрлернинъ озен, къыр, дагъларнынъ ве иляхре эски адларыны тиклемек ёлларыны араштырмакъ зарур. Ерли акимиет халкъымызнынъ кочюрюльген ерлерине къайтмасына, онъа топракъ участкаларыны алмасына тоскъунлыкъ эткенини козь огюне алсакъ, шимди бизлерге семетдешлеримизден къалгъан эски эвлернинъ джедвелини тиклемек, оларны акъикъий саиплерине къайтарып берильмесине иришмек зарур. Яшларымызны Къырымдаки къуруджылыкъ батальонларында хызмет этмелерине яхшы азырланмакъ лязим.

Къырымтатар халкъы Меджлиси президиумынынъ азасы, юрист Надир Бекиров озюнинъ чыкъышында къырымтатар халкъынынъ (миллетининъ) статусы акъкъындаки Украинанынъ парламенти тарафындан азырлангъан лейиханен таныш этип, оны тенкъидге огъратты, Меджлисининъ лейихасыны окъуды, топлангъанларны оны музакере этмеге давет япты.

— Азырланмакъта олгъан бу весикъагъа халкъымыз тарафындан мунасебетлернинъ чешитлиги анълайышлыдыр,— деди о.— Бойле весикъа эвельки Советлер Бирлигинде яшагъан халкъларнынъ теджрибесинде чкътырдыр, лякин халкъара амелиятында бойле аллар бар.

Докладлар ве хаберлернинъ музакересинде Меджлис азасы Энвер Къуртиев, Сюргюн этильген халкъларнынъ иши боюнджа комитетнинъ болюк башы Рустем Чалбаш, Къурултай тефтиш комиссиясынынъ реиси Ремзи Аблаев, Джанкой район меджлисининъ реиси Юсуф Абдувелиев, Красногвардейск район меджлисининъ реиси Энвер Эбубекиров ве дигерлер чыкъышта булундылар.

Конференцияда музакере этильген меселелер боюнджа аит къарарлар къабул олунды.

Ш. КЪЫРЫМЛЫ.

ОСТАНОВИТЕСЬ!

Шестьсот представителей крымскотатарских семей 2 сентября 1992 года обратились к Председателю Верховного Совета Республики Крым Н. В. Багрову, Меджлису крымскотатарского народа, Комитету по делам депортированных народов при Совете Министров Республики Крым, начальнику УВД Крыма, начальнику ОМОНа Крыма, председателю Симферопольского райсовета Крыма, редакциям газет «Крымская правда», «Авдет» и «Достлукъ» с Заявлением. Ниже публикуем текст данного документа.

ЗАЯВЛЕНИЕ

Возвращение коренного населения полуострова, крымских татар, на Родину продолжается. Власти Крыма выделяют для их поселения самые малопригодные для жилья земли («Залесское», «Белое—5» и др.). При этом получение земельного участка обставлено множеством бюрократических и откровенно издевательских трюков: доказательства проживания до войны именно в этом районе, наличие «удостоверения» (приглашения), выданного Комитетом по делам депортированных народов; наличие каких-то особых заслуг для получения мизерной материальной поддержки для возведения крыши над головой и т. д.

В создавшихся условиях шестьсот представителей семей крымских татар через нижеподписавшихся уполномоченных обращаются к Вам с просьбой об узаконении занятия части земли в 90 гектар совхоза «Симферопольский» Симферопольского района, расположенной вдоль Феодосийского шоссе, вблизи дачного города русскоязычного населения.

К сожалению, послушные депутаты Симферопольского райсовета 1-го сентября 1992 года дружно проголосовали на своем совете за отказ крымским татарам в выделении земли.

Привлечение частей внутренних дел, ОМОНа и др. для силового воздействия на нас может сильно осложнить и без того хрупкие межнациональные взаимоотношения в Крыму. Какие бы депутаты не голосовали против возвращения и укоренения на родной земле незаконно изгнанных его жителей, ответственность за насилие и кровопролитие будет лежать на приказавших и исполнивших это.

Рустем МУЗАФАРОВ
Ремзи МУЗАФАРОВ
Бахтияр АЛИЕВ

Бахтияр БОРМАМБЕТОВ
Асан СЕЙДАМЕТОВ
Наждат ЕНИЛЕЕВ

• АБУНЕ БАШЛАНДЫ.

ГАЗЕТИМИЗНИ ЭР БИР КЪОРАНТА АЛМАЛЫ

Матбуатчылар ичюн даа бир агъыр йыл башланды. Бу — 1993 сенеге абуне йылыдыр. Фиятларнынъ эп юкселюви, кягъыт къытлыгъы, «Союзпечать» ве алякъа тешкилятларынынъ хызмет косьтерюв паалылыгъы — буларнынъ эписи газетлернинъ елькесине келип тюше.

Бойле мушкюль вазиетке бакъмадан сентябрь айында 1993 сене ичюн абуне девири башланды. Эр кеснинъ башына тюшкен зорлукълар даа зияде оларакъ бизге, сербест, мустакъиль «Достлукъ» — «Къырым» газетине де келип тюшмекте.

Къыйметли окъуйыджылар, озюнъизге малюм ки, халкъымыз ичюн Ветангъа кутьлевий суретте ёл ачылгъан бир заманда Къырымымызда ана тилимизде чыкъып башлагъан биринджи газет «Достлукъ» олды. О заман газетни «достлукъны пек севген» партократлар меджбурен шойле адландыргъан эдилер. Меселе онынъ адында да дегиль (янъы йылдан башлап «Къырым» оладжакъ), меселе сюргюнлик йыллардан сонъ Ветанымызда онынъ ильк матбуат къарылгъачы олгъанындадыр. Шунынъ ичюн биз оны эр анги зорлукъларгъа бакъмадан сакълап къалмакъ ве яшатмакъ истеймиз.

Шимди газетимизни девлет дотациясына кечирюв талаплары боюнджа весикъалар аит органларгъа ёлланылды. Эгер Къырым Министрлер Совети бу меселени мусбет тарзда чезип эса, «Къырым» келеджек йылдан башлап буюк колемде афтада учь кере чыкъаджакъ. Эгер мусбет чезильмесе, эписи бир кене шойле форматта, лякин афтада бир кере чыкъармакъны къарарлаштырамыз. Ойле алда да, бойле алда да онынъ ЯРЫМ ЙЫЛЛЫКЪ АБУНЕ ФИЯТЫ 132 КУМЮШ, УЧЬ АЙЛЫКЪ ФИЯТЫ — 66, БИР АЙЛЫКЪ ФИЯТЫ — 22 КУМЮШ ОЛАДЖАКЪ. Заманларнынъ ве онъа коре фиятларнынъ денъишип тургъаныны козь огюне аларакъ, шимди 1993 сененинъ биринджи ярым йылына абуне олмакъны тевсие этемиз. Украина ве Къырым джумхуриетлерининъ абуне каталогларында «ДОСТЛУКЪ» — «КЪЫРЫМ»нынъ ИНДЕКСИ — 61059.

Газетимиз эки тильде — къырымтатар ве рус тиллеринде нешир этиледжек. Шимди бу ёлнынъ догъру олгъаныны вакъыт косьтерип турмакъта. Бир чокъ окъуйыджыларымыз: «Биз ялынъыз телепрограмма ичюн башкъа газетлерге язылмагъа меджбурмыз», деп язалар. Буны козь огюне алып, келеджек йылда «Къырым» афтада учь кере, яхут бир кере чыкъса да бир афталыкъ телевидение программасыны дердж этеджекмиз. Бойле олгъан такъдирде бу акъылгъа сыгъмагъан ялылыкъ девиринде рус тилинде нешир этильген дигер газетлерге абуне олмагъа аджет къалмайджакъ.

Даа бир меселе. Келеджек йыл ичюн газетимизге ялынъыз Украина территориясында яшагъан семетдешлеримиз абуне олабилелер. Я, Украинадан четте яшагъанлар не япмалы? Бу суальге джевап оларакъ Къыргъызстаннынъ Бишкек шеэринде яшагъан Майре апте Бадракълынынъ мектюбини айны язылгъаны киби мисаль кетире билемиз. О бойле яза: «Биз, Къыргъызстаннынъ Бишкек шеэринде яшагъан къырымтатарлар «Достлукъ» газетине мухтадж олып къалдыкъ, чюнки Къыргъызстан ве Украина джумхуриетлери арасында абуне къабул этмек ичюн мукъавеле олмагъаны себебинден биз Къырымда чыкъкъан газетлерге абуне язылып оламаймыз. Шундан себеп сизге бойле бир риджамыз бар: эгер де редакциянынъ адына абуне фиятыны ёлласакъ, сиз бизни газетнен темин этип олур экенсизми? Бельки бандерольнен эр афта олмаса да, айда эки кере ёлларсыз».

Эбет, ойле де япмакъ мумкюн. Бу меселеде кечкен абуне йылында эльде этильген даа бир ишанчлы теджрибемиз бар: Къырымда яшагъан сой-акърабаларынъызгъа, дост-танышларынъызгъа мураджаат этинъиз. Олар озь адреслерине къошма газет алсынлар да сизге де ёлласынлар.

Азиз ветандашлар!

Сизинъ агъыр турмуш вазиетинъизни пек яхшы анълаймыз. Бизимки де сизинъкинден енгиль дегиль. Амма матбуатсыз, халкъкъа темиз виджданен борджу иле чалышкъан газетсиз яшамакъ мумкюн дегиль. О джумленъизге отьмек, сув ве ава киби кереклигини анълаймыз. Шимди, миллий акъ-укъукъ огърунда амансыз куреш кеткен бир заманда, газетимизге абуне олмакъ, эр бир къырымтатар къорантасынынъ виджданий борджудыр, деп саймыз.

Ана-ветанымыз «Къырым» адыны ташыйджакъ тувгъан халкъына темиз юрегинен, элял виджданы иле хызмет этмек пиети олгъан журналистлеримиз ве бутюн коллективимиз газетимизге буюк активликнен абуне олмагъа давет эте.

«ДОСТЛУКЪ» — «КЪЫРЫМ» ГАЗЕТИНИНЪ МУАРРИЕТИ.

Библиотека НИИ "Мемориал"

«ДОСТЛУКЪ» · КЪЫРЫМ · Qъгът

СЕРБЕСТ ИЧТИМАИЙ-СИЯСИЙ НЕШИР

1989 сене, июль айындан нешир этиле • № 38 (168) сентябрь 12, 1992 сене, джумаэртеси • ФИЯТЫ 2 КУМЮШ.

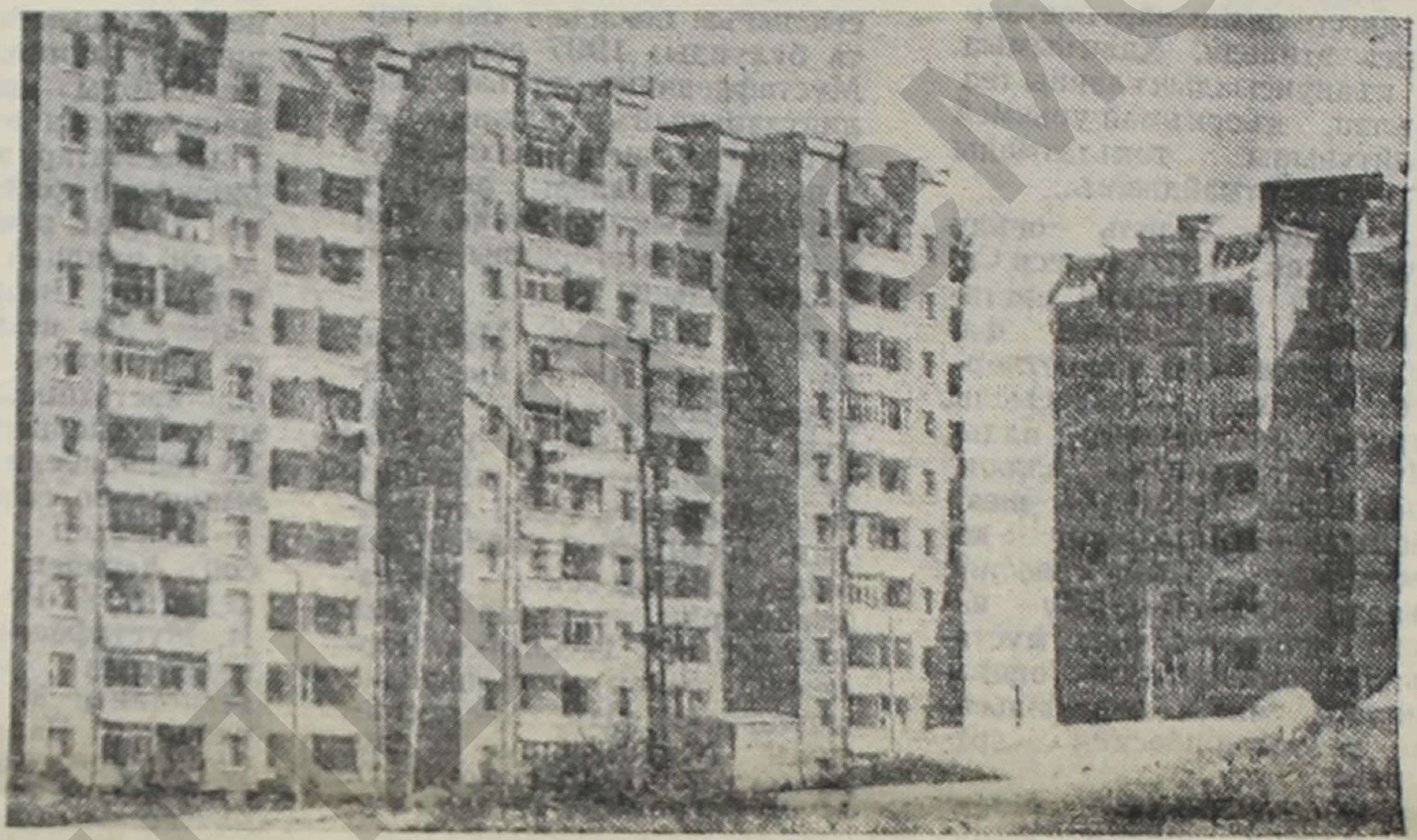

Симферопольнинъ «Залесье» районында чокъкъатлы мескен эвлерден бутюн бир массив мейдангъа кетирильди. «Крымстрой» тресги 7-нджи къуруджылыкъ идаресининъ ишчилери шимди буюк бир орта мектеп бинасыны йылнынъ сонъунадже къурып битирмек ниетинен чалышалар.

РЕСИМДЕ: монтажджы Э. Селямиев; чокъкъатлы мескен эвлер.

П. ЗИЛЬБЕРнинъ фоторесими.

«МЕРАБА, «ДОСТЛУКЪ»!

ЛАФНЕН МЫСЫРБОГЪДАЙ ПАТЛАТАЛАР

Сентябрь 24-те Къырым Джумхуриети Юкъары Советининъ сессиясы оладжагъыны, джумхуриет Конституциясы ве Девлет байрагъы меселелери бакъыладжагъыны газетледе окъуп, тюшюнджеге далдым. Насыл ола да, эр шейнинъ фияты онларнен кере арткъан, эр кеснинъ маддий джеэттен къыйынлыкъ чеккен бугуньки куньде депутатлар икътисадий меселенен меракъланмайып кене сиясетнен огърашмагъа къарар берелер. Халкъ сайлагъан депутатлар халкъны къайгъырмайджакъ, онынъ яшайышыны яхшылаштырмакъ ёлларыны арамайджакъ олсалар, оларнынъ лафнен мысырбогъдай патлаткъачлары кимге керек!!

М. ЮСУПОВ.

ОЗЬ ПАРАМЫЗНЫ НЕ ВАКЪЫТ АЛАДЖАКЪМЫЗ!

«Достлукъ» — «Къырым» газетинде Сюргюн этильген халкълар ишлери боюнджа комитет халкъымызнынъ ветангъа келип ерлешмеси ичюн Украина Джумхуриети тарафындан айрылгъан паранынъ белли бир къысымыны эр бир къорантагъа болип бермек керек олгъаны акъкъында макъале ве сесленюалерни окъуп гъает къувандым. Пек догъру фикир. Лякин, не ичюндир, комитет бу меселени чезмеге чокъ ашыкъмай. Екъса, пара къыйметининъ даа зияде тюшмесини беклейми. Бизге айрылгъан параны не вакъыт аладжакъмыз?!

Б. МУСТАФАЕВ.

АБУНЕ БАШЛАНДЫ!

Къыйметли окъуйыджылар!

Сизге къолай олсун деп бугуньден башлап газетимизнинъ эр бир санында абуне карточкасыны дердж этеджекмиз. Сизге исе оны толдурып «Союзпечать» я да алякъя болюклерине теслим этип абуне фиятыны тёлемек къала.

Бир даа хатырлатамыз: «Достлукъ»—«Къырым»нынъ

ЯРЫМ ЙЫЛЛЫКЪ АБУНЕ ФИЯТЫ — 132 КУМЮШ

УЧЬ АЙЛЫКЪ АБУНЕ ФИЯТЫ — 66 КУМЮШ,

БИР АЙЛЫКЪ АБУНЕ ФИЯТЫ — 22 КУМЮШ.

Къырымдан тышта яшагъанлар (Украина территориясында) ичюн абуне фияты:

ЯРЫМ ЙЫЛГЪА — 208 КУМЮШ,

УЧЬ АЙГЪА — 104 КУМЮШ,

БИР АЙГЪА — 35 КУМЮШ.

Ф. СП-1

Министерство связи СССР
«Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету **61059** (индекс издания)

«ДОСТЛУКЪ»
«КЪЫРЫМ»

Количество комплектов: 1

на 1993 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда ______ (почтовый индекс) ______ (адрес)

Кому ______ (фамилия, инициалы)

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

ПВ	место	литер

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА на газету **61059** (индекс издания)

«ДОСТЛУКЪ» «КЪЫРЫМ»

Стоимость	подписки	— руб. — коп.	Количество комплектов	1
	переадресовки	— руб. — коп.		

на 1993 год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда ______ (почтовый индекс) ______ (адрес)

Кому ______ (фамилия, инициалы)

Библиотека НИМ "Мемориал"